

PREFAȚĂ

Cartea de față, având ca subiect *justiția*, se încadrează în categoria filosofiei practice, în sensul lui Kant. Ea este o continuare a ideilor susținute în cartea mea, *Însingurare. O filosofie despre istoria eşuată a umanității*. În categoria filosofiei teoretic-speculative se încadrează lucrările mele constituite într-o trilogie, și anume *Metafizica devenirii, metafizica prezenței și Metafizica libertății*, publicate inițial separat, apoi strânse la un loc în cartea *Dincolo de logos*.

În lucrarea pe care o prezint în acest moment, am încercat să scot în evidență importanța conceptului de justiție în coagularea comunităților umane. Acest concept, așa cum rezultă din analiza noastră, premerge, adică, în sens kantian, este *a priori* oricărui concept care se vehiculează în domeniul filosofiei practice. Justiția, gândită ca relație simplă a omului cu Celălalt (om, societate, natură, divin) stă la baza tuturor conceptelor ce se discută la nivelul filosofiei practice. De aceea, după modelul aristotelic, justiția este socotită ca virtute a virtuților, pentru că prin ea omul nu se raportează numai la sine, ci și la Celălalt, într-o simetrie ce contribuie la constituirea comunităților umane în toate timpurile și la stabilitatea acestora de-a lungul întregii istorii, dincolo de sincopile prin care a trecut.

Cartea am numit-o și *filosofie aspirațională*, pentru a o departaja de curentele filosofice care își întemeiază discursul pe conceptul *îndoielii*. Este vorba de cartezianism și de Fenomenologie, curente de gândire europeană de sorginte sceptică (în esența lor). Ambele curente au în vedere individualitatea umană, negând, într-un fel sau altul, relația cu Celălalt (om, societate, natură, divin) sau având în subtext o astfel de tendință.

De regulă, către zilele noastre, justiția este gândită ca fiind cea care participă la o corectă distribuire a bunurilor la nivelul societății. În felul acesta, se dă amploare acestui concept, transformându-l în esență a acesteia. În realitate, însă, distribuirea bunurilor, ca echitate, este doar una dintre componentele justiției, foarte importantă, dar nu este cea care o caracterizează pe aceasta în profunzimea ei. Ceea ce caracterizează justiția este *relația* simplă și originară a omului cu Celălalt (om, societate, natură, divin), care-i devine esențială.

Pornind de la această relație originară, *justiția* nu este o virtute a omului doar pentru sine, ci este și pentru Celălalt. De aceea, Aristotel o consideră

virtute a virtuților, pentru că omul intră în relație cu Celălalt și îl ia în grijă. Această relație originară este *supersimetrică* și stă la temelia tuturor simetriilor ce decurg din ea, și anume simetriile libertate-responsabilitate și independență-solidaritate, acestea împreună contribuind la transformarea spațiu-timpului în locuire umană, de fapt, *logos*-ul universal, prin justiție de sine - *logos* uman locuibil, ca spațiu real-imaginativ. Pornind de la relația originară a omului cu celălalt, prin justiție, se constituie un câmp de forță moral-aspirațională, care va sta ca fundament al unei *filosofii unitare a câmpului social*. Aceasta, însă, nu este decât o filosofie a *întregului*. Dorința permanentă a omului de a se transcende pe sine îl transformă pe acesta într-o ființă *aspirațională*. Transcenderea este către Celălalt, rămânând în această relație mereu egal sieși. Cu alte cuvinte, în Celălalt, omul se unește cu sine însuși. În relația simetrică cu Celălalt, omul își găsește *fericirea*, temeiul oricărei aspirații umane autentice.

Ca și în *Însingurare. O filosofie despre istoria eșuată a umanității*, demersul de față pune în evidență relația omului cu Celălalt (om, societate, natură, divin), în opoziție cu gândirea filosofică ce are ca subiect omul izolat care, conceput astfel, este în esența sa o ființă apolitică și nu se află în câmpul justiției. Or, cum se știe, omul este un *zoon politikon*. În susținerea ideilor noastre, conform cărora omul este o ființă integrată într-un întreg, având capacitatea de a cuprinde la rândul său acest întreg prin gândire, am arătat că maxima corectă, care ne aparține, este: „*Sunt cuprins de logos, cuprinzându-l, deci înțeleg; așadar Binele există.*” Toate conceptele cuprinse în această maximă trimit către conceptul de întreg, prin intermediul *relației*.

Dacă luăm pe rând aceste concepte, vom observa că toate trimit către rădăcina lor comună, care este cuvântul *lego* = a lega. Astfel, *logos* înseamnă raport, *înțelegerea* este *intelego*, cea care leagă și ține la un loc, Binele (*agathon*) este cel ce ține la un loc și conservă. Toate aceste concepte ne arată că omul, în esența sa, este o ființă relațională și că numai astfel el este un *zoon politikon*, concept care are semnificația lui a-fi-împreună-cu-ceilalți. Dar, gândind astfel, omul trăiește întru justiție, și chiar dacă acest ultim concept nu trimite la *lego*, el are aceeași semnificație: leagă ființele umane între ele, contribuind astfel la încheierea comunităților umane.

Putem afirma că relația cu Celălalt (om, societate, natură, divin) este consubstanțială ființei umane și că justiția are drept menire să asigure conservarea acesteia împreună cu comunitatea în care trăiește. Ca urmare,

cartea se constituie într-o pledoarie în favoarea omului ca *zoon politikon*, în care atât omul, cât și societatea trebuie să fie într-o relație simetrică ce are menirea să adune la un loc și să conserve tot ceea ce ține de uman. Omul este o ființă aspirațională prin dorința sa de a urca spre transcendent și a-l interioriza într-un elan continuu de a se regăsi pe sine însuși.

Filosofia unificată a câmpului social vizează descoperirea unui câmp simplu originar din care să poată fi dedusă întreaga complexitate a forțelor sociale, și aceasta este IUBIREA, iar iubirea este JUSTIȚIE socială, sub cele trei forme – *philia*, *agape* și culminând cu *eros*. Filosofia unificată a câmpului social va descoperi astfel că iubirea este câmpul de forță pe care se întemeiază orice locuire umană sub forma lui a-fi-împreună-cu-ceilalți.

Deducția din conceptul de logos a conceptelor-cheie ale organizării politice a societății

În cartea mea, *Însingurare. O filosofie despre istoria eșuată a umanității*, am ajuns la concluzia că politicul nu a reușit, de-a lungul istoriei, să surprindă logosul social și să-l transpună în construcția unei societăți bune, în care individul și societatea să se armonizeze și să formeze un tot în care să prevaleze *înțelegerea*. Cu alte cuvinte, cunoașterea care până în prezent nu a reușit să surprindă în mod corespunzător *logos*-ul, trebuie să devină de ordinul înțelegerii, de așa manieră încât să se instituie la nivel societal un echilibru între rațiune și sentiment care să conducă la surprinderea Binelui ontologic universal și, în particular, a Binelui social moral-ontologic.

La o analiză a *logos*-ului, Aristotel și gânditorii din Evul Mediu au ajuns la concluzia că acesta are două componente care, în diferența lor, formează un tot indestructibil și asigură coerența internă a tot ceea ce există. Este vorba de *ratio* și *sermo* care, în echilibru, se pun ca fundament a ceea ce există și, ca urmare, asigură echilibrul și la nivelul societății umane.

În istorie, acest echilibru nu a fost atins și de aceea istoria este martora unor dezechilibre majore între *ratio* și *sermo*, ceea ce a condus la supunerea permanentă a ființei umane la suferințe adeseori greu de imaginat. Au fost epoci în care dominantă a fost preocuparea pentru *ratio*, ceea ce a orientat factorul politic spre regimuri de sorginte totalitară, cu neglijarea flagrantă a lui *sermo* (a cuvântului), care a fost limitat sau chiar interzis în anumite situații. Au fost, de asemenea, epoci în care dominant a fost *sermo* (cuvântul), caracteristic regimurilor politice democratice, dar cu neglijarea sau chiar renunțarea la principii (*ratio*).

Din câte se observă, în ambele situații suntem în prezența unui dezechilibru existențial, ceea ce a condus la ratarea de către om și de către politic a raportării la *logos*. Însă ratarea raportării la *logos* a însemnat pierderea posibilității de a accesa Binele (*agathon*) existențial, adică ratarea înscrierii în sfera cuprinzătoare a celui ce ține la un loc și conservă tot ceea ce există, inclusiv a omului și a societății în care trăiește. Aceste dezechilibre dovedesc că până în prezent omul nu a reușit să surprindă *logos*-ul și, ca urmare, Binele,